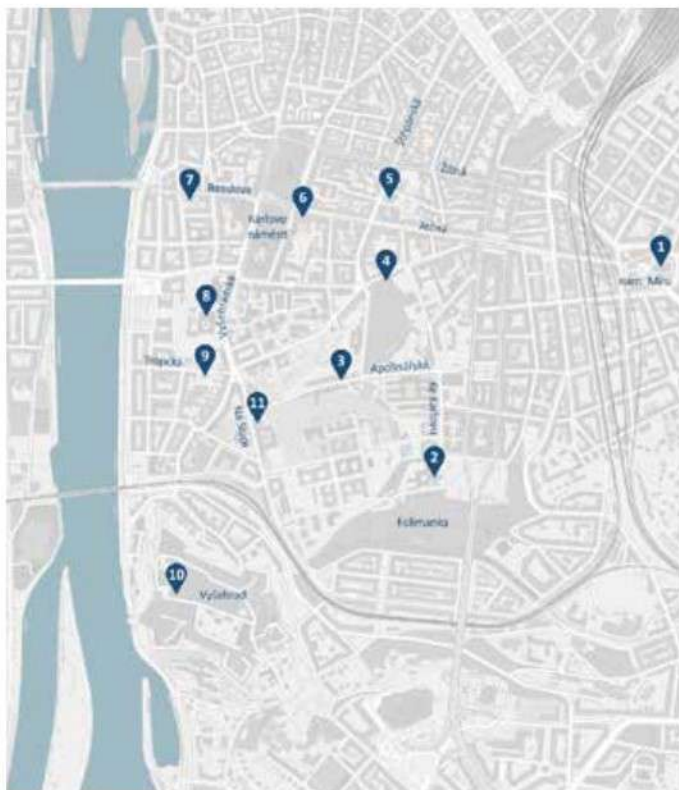

PUTOVÁNÍ PRAHOU 2 ZA BETLÉMY

- 1 Bazilika sv. Ludmily
- 2 Nanebevzetí Panny Marie a sv. Karla Velikého (Karlov)
- 3 Kostel sv. Apolináře
- 4 Pravoslavný chrám sv. Kateřiny Alexandrijské
- 5 Kostel sv. Štěpána
- 6 Kostel svatého Ignáce z Loyoly
- 7 Kostel sv. Václava na Zderaze
- 8 Kostel Panny Marie na Slovanech (Emauzy)
- 9 Kostel Nejsvětější Trojice v Podskalí
- 10 Bazilika svatého Petra a Pavla na Vyšehradě
- 11 Kostel Panny Marie Sedmibolestné u alžbětinek

**Více informací o kostelích
najdete v Encyklopedii Prahy 2:**

<https://encyklopedie.praha2.cz/stitky/kostely>

Upozornění: Každý kostel má jiný čas pro možnost prohlídky betlému. Prosím, respektujte, že během bohoslužeb to není možné. Podrobné informace k jednotlivým místům naleznete na webových stránkách příslušných kostelů.

Vydejte se spolu s námi za nejkrásnějšími jesličkami Prahy 2

Čas vánoční, čas radosti, rozjímání i setkávání s blízkými, hlavně však křesťanské svátky oslavující narození Ježíše. Tuto událost připomínají betlémy s jesličkami. Udělejte si příjemnou procházku se svými dětmi, rodiči i přáteli. Přijďte se podívat na jesličky v mnoha podobách, na symbol Vánoc, který se v kostelích i našich domovech objevil mnohem dříve než vánoční stromeček. Pojďte si s námi připomenout pravou podstatu Vánoc – zrození světla a naděje. Nechtějte to pro Vás potěšením pro oči, osvěžením na duchu a při cestě za betlémy i pro tělo.

Význam betlémů v kostelích popisuje katolický farář Jindřich Ondřej Hoffman ve svém mravoučném pojednání Zrcadlo náboženství z roku 1642: *„Betlémy... Stojí se pro lid prostý, kterýžto zevnitřní způsob a ceremonijí nemůže toto Narození pochopiti. Prostý člověk, když to v obrazech spatří, dlouho na to pamatuje, jako by to živě viděl, a tudy se k vroucnosti a pobožnosti vzbuzuje.“*

A protože v kostelích a bazilikách naší Dvojky lze nalézt nádherné betlémy, které „nutno v obrazech spatřiti“ a jejichž zpracování je originální, tradiční i novátorské, vybrali jsme pro vás jedenáct z nich a pevně věříme, že se vám putování po betlémech Prahy 2 bude líbit a z tohoto zážitku budete čerpat i v průběhu celého nového roku.

Přejeme Vám požehnané a klidné vánoční svátky
a šťastný nový rok

Vaše městská část Praha 2

Betlém nebo též jesličky

Betlém je plastické zobrazení scény narození Ježíše Krista. Ústřední téma je Svatá rodina – Panna Maria a svatý Josef ve chlívě pečující o právě narozeného Ježíška, který leží na seně v jesličkách. Přicházejí pastýři a Tři králové přinášejí dary, výjev bývá doplněn o zvířátka (vůl, oslík, ovce) a další figurky, běžně i andělem provolávajícím „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle“.

Pro vznik tradice jesliček – betlému – měla význam událost, která se stala v roce 1223. Tehdy pozval italský šlechtic Giovanni di Velita Františka z Assisi, aby strávil Vánoce na jeho panství. Budoucí světec si prý přál vidět, jak právě narozený Ježíšek leží v nuzném chlívě na seně v jesličkách, a rozhodl se, že tento výjev zobrazí. Vybral si pro ni jeskyni na vrcholu skalnatého kopce u vesničky Greccio, kterou upravil jako kapli a uspořádal v ní výjev narození Páně. Sem pozval v noci 24. prosince vesničany z širého okolí. Pro všechny příchozí sloužil kněz mši a František četl úryvky z Lukášova evangelia. Podle historických pramenů se jednalo nejen o první výjev s „betlémem“, ale byla tu prý poprvé sloužena i půlnoční mše. Navíc pod širým nebem.

Betlémy v českých zemích

V našich zemích se tradice stavění betlémů zrodila počátkem období baroka. V Praze mohli lidé poprvé spatřit jesličky v kostele sv. Klimenta na Starém Městě v roce 1562. Přestože byly v některých dobách vykazovány z kostelů, jejich obliba se všeobecně rozšířila a zrodila se velká tradice lidových jesliček, z nichž některé se proslavily i za hranicemi naší země. Nejhonosnější český barokní betlém z 1. poloviny 18. století s figurami v životní velikosti a v původních barokních kostýmech patří kapucínům při kostele Panny Marie Andělské u Lorety v Praze na Hradčanech. Během 2. poloviny 19. století byl opraven a doplněn o mechanické prvky.

Doporučujeme: Vydejte se na další vánoční putování za betlémy, více na webu: krestanskevanoce.cz.

1 Kostel sv. Ludmily

nám. Míru 1290/2, 120 00 Praha 2 - Vinohrady

Historie chrámu sv. Ludmily nesahá do dávnověku (dostavěn a zasvěcen sv. Ludmile roku 1893) a nejinak je tomu i s kostelními jeslemi. Ty jsou souborem prací dvou významných českých uměleckých dílen. Základ betléma tvoří sestava hlavních kostelních figur, stáje a pozadí. Autorem této práce je František Vratislav Buk z Prahy. Betlém byl později rozšířen o velkou skupinu postav darovníků. Tyto figury s velkou pečlivostí a v duchu folklorizmu zhotovila firma Františka Charváta z Kutné Hory. V betlemářské literatuře je jesliček vzpomenuto pouze v knize Dr. Vaclíka: „Chrámové betlémy v Čechách a na Moravě“, kde se o betlémě hovoří jako o pravděpodobně největším betlému z dílny řezbáře Charváta. Jesličky jsou, jak píše Dr. Vaclík, krásné. Výška figurek není s přihlédnutím k místu instalace značná. Pohybuje se kolem 30 cm. Skutečnost, že jesle v chrámovém prostoru nezaniknou, je dána jejich celkovou rozměrností a četností souboru postav a zvířátek. Jsou tradičně stavěny v kapli Božího hrobu.

Betlém byl ke konci 20. století restaurován a snad i tímto zásahem došlo k jistému sjednocení díla. Farní zápisy o pořízení jeslí mlčí.

Víte, že... *Kněžna Ludmila se svým mužem Bořivojem I. přijala roku 882 na Moravě křest přímo z rukou slovanského věrozvěsta, arcibiskupa Metoděje. Byla rovněž první českou svatou a prohlášena za první svatou ženou v dějinách církve vůbec.*

<http://ludmilavinohrady.cz>

2 Nanebevzetí Panny Marie a sv. Karla Velikého Ke Karlovu 453/1, 128 00 Praha 2 - Nové Město

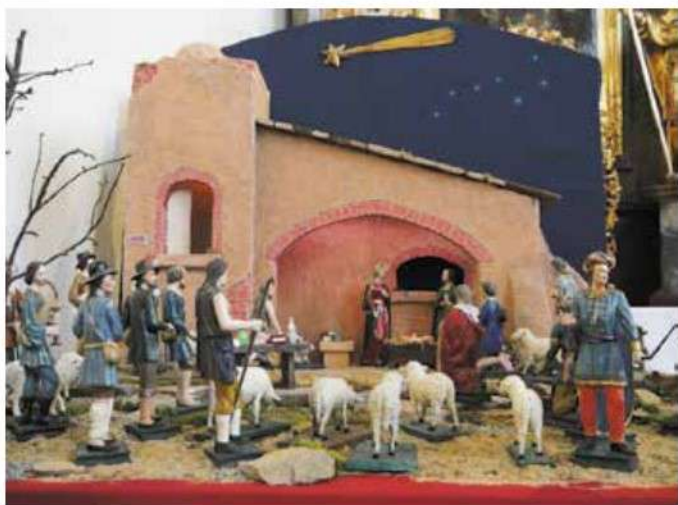

Betlém tvoří tři figury Svaté rodiny. Byl původně umístěn v napodobenině betlémské jeskyně v kryptě kostela, odtud jej však kvůli vlhkosti přenesli pod varhanní kruchtou. Postavy Marie a Josefa mají velikost dospělého člověka. Řezbář Jan Jiří Šlanzovský je vyřezal z měkkého dřeva v letech 1708 až 1711, jsou bohatě polychromované. V jeskyni je opticky doplňovaly barevné štuky na stěnách výklenku, na nichž je průvod králů, pastýři, ovce a další zvířata mezi starověkými stavbami. Autorem štuků z roku 1710 je Roch Baier. Jedná se o nejstarší dochované jesličky v Praze.

***Víte, že...** V českých zemích se první vánoční stromek tak, jak jej známe dnes, objevil o 250 let později, než první vytvoření tradičních jesliček. V roce 1812 ho jako překvapení pro své štědrovečerní hosty nechal připravit ředitel Stavovského divadla Jan Karel Liebich.*

3 Kostel sv. Apolináře

Apolinářská, 128 00 Praha 2 - Nové Město

Betlém u sv. Apolináře má dlouhou tradici. První jesličky byly údajně pořízeny kolem roku 1850. Starý dřevěný betlém s větším počtem figur nemá zachované pozadí, a proto bylo vytvořeno nové. Velkou zásluhu na prozkoumání historie i restaurování betlémových figur má pan Roda. V současné době je o Vánocích stavěn zdánlivě tradiční betlém, který je každým rokem doplněn o novou figurku nebo prvky.

Víte, že... Mezi české nejkurióznější jesličky patří bezesporu betlém Zrození Republiky Československé z roku 1919. V jesličkách se slavobránou ze spojeneckých vlajek zastupuje postavu Josefa sám prezident T. G. Masaryk a na čestné stráží u nich stojí legionář. Ježíšek spočívá v jesličkách sestavených ze šavlí, abychom si všichni připomenuli, na jakých základech nová republika vznikla. Betlém vytvořila Bakulova družina – výrobní družstvo tělesně postižených dětí vedené Františkem Bakulou, bývalým prvním ředitelem Jedličkova ústavu.

<https://farnost-sv-apolinare.webnode.cz>

4 Pravoslavný chrám sv. Kateřiny Alexandrijské

Viničná 468/2, 128 00 Praha 2 - Nové Město

Na popud Karla IV. byl v Praze postaven klášter a jediný kostel zasvěcený svaté Kateřině, vzdělané křesťance královského původu. Byla patronkou filozofů a studentů, řečníků a knihovníků. Vzájemná poloha chrámu sv. Kateřiny, kostela na Vyšehradě, v Emauzích a Panny Marie Na Trávníčku tvoří kříž, který má městu přinášet požehnání. Chrám se během své historie přestavoval a měnil několikrát svůj účel.

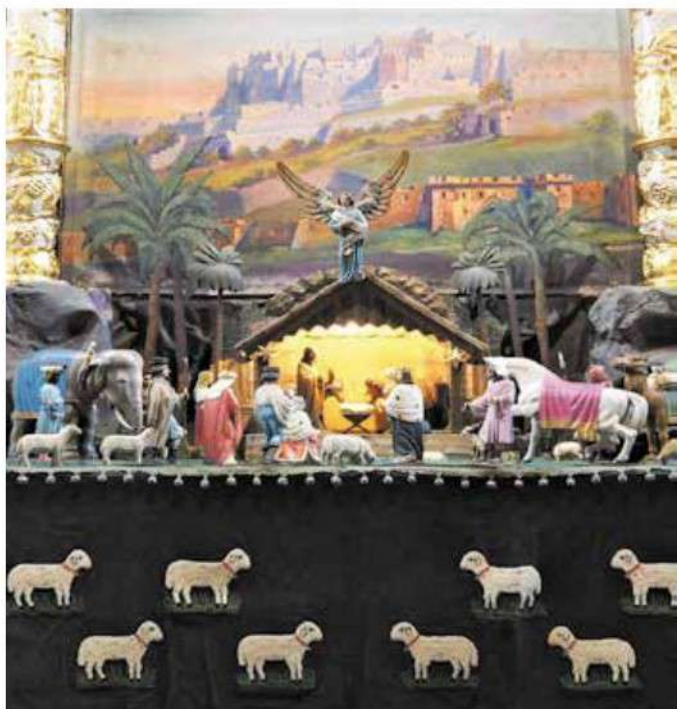
V prosinci 2012 rozhodli pražští radní, že kostel sv. Kateřiny získá do pronájmu Pravoslavná církev, která ho bude využívat k bohoslužbám a církevním shromážděním, k pořádání koncertů a různých projektů duchovní kultury. Zdejší betlém je proto novodobý, vznikl až za současného nájemce.

Víte, že... O pravoslavných Vánocích, kdy Štědrý den podle juliánského kalendáře vychází až na 6. a 7. ledna, mají lidé v domácnostech také ozdobené stromečky, svíčky a další dekorace, vycházející z křesťanské symboliky. Zajímavostí však je, že v minulosti se např. v Rusku betlémy s figurkami nevyskytovaly, jelikož pravoslaví zobrazovalo svaté pouze v podobě obrazů, tzv. ikon. Trojrozměrné postavy ve formě soch a figur oslavovaly prý tělo, nikoli ducha.

<http://www.svkaterina.com>

5 Kostel sv. Štěpána

Štěpánská, 120 00 Praha 2 - Nové Město

Kostel svatého Štěpána na Novém Městě je farní kostel v ulici Štěpánská v Praze 2. Jedná se o gotický kostel z druhé poloviny 14. století, který byl postaven v blízkosti románské rotundy sv. Štěpána. Kostel byl zasvěcen sv. Štěpánovi a rotunda byla následně převěcena sv. Longinovi. Kostelní betlém byl vyhotoven v dílně Františka Vratislava Buka. Je to tradiční, prostý a jednoduchý betlém s velmi krásným pozadím jeruzalémské krajiny.

Kostel má společné zázemí a aktivity s kostelem sv. Ignáce.

Víte, že... Na zvonici u sv. Štěpána býval kdysi zavěšen zvon Lochmar, o němž se říkalo, že je prokletý. Byl dle pověsti pojmenován dle svého tvůrce, mistra Lochmara. Ten byl nepřítelem husitů a před svou popravou zvon proklel, neboť mu zvonil na poslední cestu. Zvon byl pak používán velmi zřídka, protože z kletby, která se s ním pojila, měli lidé strach. Ten ještě umocnila událost z r. 1542, když při jeho obsluze přišel o život chlapec jménem Šimon. Více se dočtete na webu: encyklopedie.praha2.cz

<https://www.kostelignac.cz>

6 Kostel svatého Ignáce z Loyoly

Karlovo náměstí, 120 00 Praha 2 - Nové Město

Krásné a důstojné řezbářské dílo Františka Charváta z Kutné Hory, sochaře a řezbáře z Uměleckého závodu pro práce kostelní a dekorativní. Velké jesle zdejšího kostela lze považovat pro svou podmanivou krásu za vyvrcholení betlemářské práce tohoto závodu. Ježíšek je zde položen do jesliček umístěných v chlévě. V blízkosti Ježíška klečí nebo stojí postavy Marie a Josefa. Okolo postávají či klečí pastýři, kteří zpraveni andělem o zázračné události, spěchají k městu Betlému s dary.

Víte, že... Češi si na konto betlémů připsali dvě významná světová prvenství. Prvním je největší mechanický lidový betlém na světě, tzv. „Kryzovy jesličky“. Jejich tvůrcem byl jindřichohradecký punčochářský mistr Tomáš Krýza, který betlém vytvářel více než šedesát let. Od roku 1998 jsou zapsány v Guinnessově knize rekordů. Tím druhým je největší vyřezávaný dřevěný betlém na světě, který se nachází v malé vesnici Jiříkov u Rýmařova na Bruntálsku. Jeho světové prvenství dotvrzuje rovněž zápis v Guinnessově knize rekordů. Autorem je řezbář Jiří Halouzka a stále ho rozšiřuje. V současné době čítá více než 450 vyřezaných figurek a objektů.

<https://www.kostelignac.cz>

7 Kostel sv. Václava na Zderaze

Resslova 300/6, 120 00 Praha 2 - Nové Město

Kostel sv. Václava na Zderaze je kostel gotický s barokní sakristií. Je střídavě vyzdoben mobiliárem sochaře a řezbáře Františka Bílka. František Bílek zhotovil malinký betlém se základními figurami, který v kopiích opatruje mnoho husitských domácností. V kostele bude k vidění v sakristii. Před dvaceti lety zakoupila náboženská obec keramický betlém od Kateřiny Ježkové. Je základem vystavených betlémů v lodi kostela, které se každý rok obměňují. Letos budou ke zhlédnutí díla dětí z pražské ZUŠ k Zvěstování podle klasických umělců. Na stolech po obvodu kostela budou k vidění další, převážně papírové betlémy, které přinesou členové náboženské obce.

Víte, že... Tradiční betlémy vznikaly z celé řady materiálů. Mezi nejpožívanějšími najdeme dřevo a keramickou hlinu, dále pak těsta nejrůznějších druhů (chlebové, perníkové, vizovické...), papír, kovy a slitiny, vosk, sklo, krajku, slonovou kost, uhlí (nebo spíše lupek), kámen, kameninu a sádku, kukuřičné šustí, kašírování, anebo také takzvaný tragant, což je zvláštní plastová hmota z keře kozince. V současné době vznikají už betlémy také na 3D tiskárnách.

8 Kostel Panny Marie na Slovanech, Emauzy Vyšehradská 49, 128 00 Praha 2 - Nové Město

Betlém je typickou ukázkou beuronské umělecké školy – na přelomu 19. a 20. století betlém vyrobili kněží, bratři Benitius, Gabhardus a Robert, členové zdejší komunity. Figury byly provedeny kombinovanou technikou a kaširovány. Betlém s postavami v téměř životní velikosti má dvě varianty. První varianta s pastýři je vystavena od Božího hodu vánočního do slavnosti Zjevení Páně. Malého Ježíše v jeslích adorují v kleče Panna Maria a sv. Josef. O slavnosti Zjevení Páně jsou figury vyměněny a přidávají se tři králové. Panna Maria sedí a malého Ježíše má na klíně, zatímco Josef stojí po jejich boku.

Víte, že... Dne 14. února 1945 byl Emauzský klášter při náletu těžce poničen. Jedna z bomb způsobila zřícení celé severní věže, další dopadly do prostoru kostela, takže se zřítily dvě třetiny západní klenby. Jižní věž celá vyhořela. Požár řádil v objektu kláštera celkem šest dní. Pražany milovaný a uctíváný betlém však jako zázrakem unikl zkáze, pouze některé figury byly ukradeny, podobný osud měly i varhany. Po roce 1948 byl betlém převezen do Strahovského kláštera, kde byl o Vánocích vystavován. Do Emauz byl navrácen r. 2002 a k vidění je od znovuotevření kostela v roce 2003.

<https://opatstvi-emauzy.cz>

9 Kostel Nejsvětější Trojice v Podskalí

Trojická 398/17, 128 00 Praha 2 - Nové Město

Původní gotická kaple se na místě dnešního kostela v Trojické ulici Nejsvětější Trojice nacházela již ve 14. století. Betlém v kostele Nejsvětější Trojice pochází z rezbářské dílny Františka Vratislava Buka. Jedná se asi o nejstarší doložené jesle, které jsou v Praze od této firmy. Betlém byl do kostela pořízen v roce 1895. Některé z figur nacházíme i v dalších betlémech této firmy. Že se jedná o starý betlém je patrné na tvaru chýše, který je zpracován příliš naivistickou formou a firma od tohoto zpracování později ustoupila.

Víte, že... Možná jste si kladli otázku, proč byly často naše české jesličky v lidové tvorbě zasazovány do krajiny, kde vznikaly. Nevidíte totiž okolo nich Judskou poušť, ale typicky české kopce a podhůří, či domky s červenou střechou. Lidoví umělci tím často vyjadřovali víru, že Kristus Spasitel přišel na svět pro lid všech krajů a národů, tedy i pro ten český.

<http://trojicepodskali.cz/farnost.html>

10 Bazilika svatého Petra a Pavla na Vyšehradě Štulcova, 128 00 Praha 2 - Nové Město

Betlém tvoří třináct postav včetně Svaté rodiny v životní velikosti a pět figur zvířat. Postavy Svaté rodiny, tří králů, andělů, darovníků a zvířat (volka, oslíka a ovcí) jsou vyřezány ze dřeva, polychromované v realistickém post nazarénském stylu a pocházejí z konce 19. století. Autora neznáme, nicméně styl řezby je blízký okruhu tyrolských řezbářů. Betlém byl doplněn stylizovanou salašou ze dřeva se šindelovou krytinou. Nad Betlémem je zavěšen anděl držící stuhu s nápisem Gloria in excelsis Deo. Betlémové figury byly naposledy restaurovány v létě 2015 restaurátorkou Jitkou Jirkovskou. Ušlechtilá řezba figur a instalace jeslí řadí tento betlém mezi nejhezčí v Praze.

Víte, že... V Praze můžete najít 5 kostelů s titulem basilica minor, z nichž dva se nachází na území městské části Praha 2. Basilica minor je zvláštní čestný titul udělovaný od 18. století samotným papežem, a to pouze významným kostelům. Propůjčení titulu má posílit vazby jednotlivých kostelů s římským biskupem a zároveň vyzdvihnout význam tohoto chrámu Páně pro okolí. V roce 2022 byl povýšen na basilicu minor kostel sv. Ludmily na náměstí Míru.

11 Kostel Panny Marie Sedmibolestné Na Slupi 6, 128 00 Praha 2 - Nové Město

Kostel Panny Marie Sedmibolestné u alžbětinek, jinak známý též pod názvem „Alžbětinky“, neboť navazuje na ženskou nemocnici z počátku 18. století, je výjimečnou stavbou a místem nejen díky své pohnuté historii, ale především pro své poslání. Jedná se o jednu z prvních staveb arch. Kiliána Ignáce Dientzenhofera a zajímavou ukázkou jeho rané tvorby. Jednolodní kostel je obrácen oltářem k východu, kde navazuje přístavba se Svatými schody, na jižní straně je provázán dvěma spojovacími křídly s budovou kláštera a na severní straně přiléhá kaple sv. Tekly, vysvěcená r. 1762 a vybavená freskami tehdy nejuznávanějšího pražského malíře Josefa Krackera, který se podílel i na výzdobě chrámu sv. Mikuláše. A právě zde, na panelovém oltáři, jsou vystavovány jesličky. Jedná se o naivistický lidový betlém nalezený sestrami alžbětinkami v depozitáři na půdě konventu.

Víte, že... V Bibli kralické se píše: Když se pak narodil Ježíš v Betlémě Judově za dnů Herodesa krále, aj, mudrci od východu slunce vypravili se do Jeruzaléma... a otevřevše poklady své, obětovali jemu dary, zlato, kadidlo a mirru,...

Zajímavostí však je, že zlato, kadidlo a myrha patří mezi léky. Zlato se používá v léčbě revmatoidního zánětu kloubů a artritidy, pálení kadidla má výrazné desinfekční účinky a myrha se používala k balzamování, na opary, infekce oka a úst a má rovněž silné protibolestivé účinky.

<https://alzbetinkypraha.websnadno.cz>

Betlém před bazilikou sv. Ludmily na náměstí Míru

Encyklopedie
Prahy 2

encyklopedie.praha2.cz

Putování
Prahou 2

putovani.praha2.cz

Vydala městská část Praha 2

Redakce: L. Trojanová, L. Homola

Foto: archiv Městské části Praha 2 (MČ P2), Hynek Glos

Mapy: ÚMČ Praha 2, WebGIS Praha 2

Grafika, design, tisk: DRUCKVO, spol. s r. o.

©2022

MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 2